

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาชุดการสอน เรื่อง พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนชลประทานผาแตก และสร้างแบบประเมินชุดการสอนและแบบประเมินความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 กลุ่มเป้าหมายในการศึกษาครั้งนี้คือ ผู้เชี่ยวชาญที่ใช้ในการประเมินความเหมาะสมของชุดการสอน ได้แก่ ครูผู้สอนที่มีความเชี่ยวชาญการสอนวิชาสังคมศึกษา และครูผู้สอนที่มีความเชี่ยวชาญด้านการสร้างชุดการสอน จำนวน 7 คน และผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ใช้ในการตรวจสอบแบบประเมินความเป็นพลเมืองดี และแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน ได้แก่ศึกษานิเทศก์ ครูผู้สอนที่มีความเชี่ยวชาญการสอนวิชาสังคมศึกษา และนักวัดผล จำนวน 3 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วยชุดการสอน เรื่อง พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีของผู้เรียน จำนวน 5 ชุด แบบประเมินชุดการสอน แบบมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับ แบบประเมินความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนเป็นแบบประเมินมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับ และแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน เป็นแบบทดสอบแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 45 ข้อ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำเสนอข้อมูลด้วยตารางประกอบความเรียงบรรยายและโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ (IOC) สรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

สรุปผลการศึกษา

1. ผลการพัฒนาชุดการสอน เรื่อง พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 5 ชุด ชุดละ 2 ชั่วโมง รวมทั้งหมด 10 ชั่วโมง ดังนี้ ชุดการสอนที่ 1 เรื่องพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย ชุดการสอนที่ 2 เรื่องลักษณะของพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย ชุดที่ 3 เรื่องการปฏิบัติเป็นพลเมืองตามหลักธรรม ชุดที่ 4 เรื่องปฏิบัติเป็นพลเมืองตามวัฒนธรรมไทย ชุดที่ 5 เรื่องพลเมืองดีมีคุณธรรมน่าชื่นชม โดยแต่ละชุดประกอบด้วยคำชี้แจงประกอบชุดการสอน บัตรคำสั่ง บัตรเนื้อหา บัตรกิจกรรม บัตรคำถาม บัตรเฉลยแนวคำตอบ

2. ผลการประเมินความเหมาะสมของชุดการสอน เรื่อง พลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนชลประทานผาแตก พบว่า โดยรวมชุดการสอนที่มีความเหมาะสมมากอยู่ในระดับโดยค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ชุดที่ 4 ($\mu = 2.90, \sigma = 0.25$) ชุดการสอนที่มีความเหมาะสมมากเป็นอันดับสอง คือ ชุดที่ 1 และชุดที่ 3 ($\mu = 2.88, \sigma = 0.27$) ชุดการสอนที่มีความเหมาะสมมากอันดับสาม คือชุดการสอนที่ 2 ($\mu = 2.87, \sigma = 0.28$) ชุดการสอนที่มีความเหมาะสมเป็นอันดับสุดท้ายคือ ชุดการสอนที่ 5 มีความเหมาะสมเป็นอันดับสุดท้าย ($\mu = 2.86, \sigma = 0.25$) รวมค่าเฉลี่ยการประเมินชุดการสอนทั้ง 5 ชุด มีความเหมาะสมมาก ($\mu = 2.88, \sigma = 0.27$)

3. ผลการสร้างแบบทดสอบก่อนเรียน-หลังเรียนชุดการสอน เรื่อง พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ได้แบบทดสอบแบบเลือกตอบ ชนิด 4 ตัวเลือก ผ่านเกณฑ์คัดเลือก IOC จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวนทั้งหมด 45 ข้อ

4. ผลการสร้างเครื่องมือประเมินชุดการสอนและแบบประเมินความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนชลประทานผาแตก ได้เครื่องมือ 2 ชนิด คือ

4.1 แบบประเมินชุดการสอน เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับ คือ เหมาะสมมากเหมาะสมปานกลาง เหมาะสมน้อย ประเมินองค์ประกอบทั้งหมด 7 ด้าน ได้แก่ องค์ประกอบของชุดการสอนและการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ จำนวน 7 ข้อ การกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด จุดประสงค์การเรียนรู้ จำนวน 3 ข้อ การกำหนดสาระสำคัญ จำนวน 3 ข้อ การกำหนดสาระการเรียนรู้ มี ข้อ การกำหนดคุณธรรม 3 ประการเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี จำนวน 3 ข้อ สื่อและแหล่งเรียนรู้ จำนวน 3 ข้อ และการกำหนดวิธีการวัดแลประเมินผล จำนวน 3 ข้อ

4.2 ผลการสร้างแบบประเมินความเป็นพลเมืองดี ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนชลประทานผาแตก เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับ คือ ปฏิบัติระดับมาก ปฏิบัติระดับปานกลาง และปฏิบัติระดับน้อย ประกอบด้วยการประเมินคุณธรรม 3 ด้าน คือ ด้านการระธรรม จำนวน 10 ข้อ ด้านสามัคคีธรรมจำนวน 10 ข้อ และด้านปัญญาธรรม จำนวน 10 ข้อ

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้พบว่า ชุดการสอน เรื่อง พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนชลประทานผาแตกได้ชุดการสอนที่กำหนดคุณธรรม 3 ประการคือ คือ การวธรรม สามัคคีธรรม ปัญญาธรรม

ที่เสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี จำนวน 5 ชุด ชุดละ 2 ชั่วโมง รวม 10 ชั่วโมง คือ ชุดการสอนที่ ชุดที่ 1 เรื่องพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย ชุดการสอน ชุดที่ 2 เรื่อง ลักษณะของพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย ชุดการสอน ชุดที่ 3 เรื่อง การปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามหลักธรรม ชุดการสอน ชุดที่ 4 เรื่อง การปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวัฒนธรรมไทย ชุดการสอน ชุดที่ 5 เรื่องพลเมืองดีมีคุณธรรมน่าชื่นชม โดยแต่ละชุดการสอนสามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน สาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมได้ ทั้งนี้เนื่องจากผู้ศึกษาได้ดำเนินการสร้างชุดการสอนและมีการกำหนดคุณธรรม 3 ประการอันเป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี และเนื้อหาสาระที่นำมาใช้ในการสร้างชุดการสอนผ่านการค้นคว้าเป็นอย่างดี มีการศึกษาทฤษฎีหลักการสร้าง อีกทั้งการสร้างชุดการสอนได้ดำเนินการสร้างตามขั้นตอน มีอาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าแบบอิสระผู้เชี่ยวชาญและผู้ประเมินชุดการสอนคอยให้คำแนะนำเพื่อการ ปรับปรุงแก้ไข นอกจากนี้ผู้ศึกษาได้ใช้เวลานานในการศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เริ่มตั้งแต่ศึกษาหลักสูตร วิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดที่นำมารวบรวมข้อมูลศึกษาเกี่ยวกับการสร้างเสริมคุณธรรม 3 ประการที่เป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีให้กับผู้เรียนด้วย ชุดการสอนทุกชุดได้ผ่านการตรวจสอบทุกขั้นตอนจากอาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าแบบอิสระจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญในการตรวจสอบความสอดคล้องและจากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน จึงทำให้ชุดการสอนมีคุณภาพ ทั้งนี้อาจเกิดจากกระบวนการดังต่อไปนี้

ชุดการสอน เรื่อง พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่สร้างขึ้น ผ่านขั้นตอนการสร้างที่เป็นระบบ ตั้งแต่การศึกษากระบวนการในการสร้างชุดการสอน การวิเคราะห์มาตรฐาน ตัวชี้วัด และรายละเอียดของเนื้อหาเพื่อนำมาวางแผนแบ่งเนื้อหาและเวลาของชุดการสอนไว้อย่างเหมาะสม ซึ่งชุดการสอนที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้นจึงมีความสมบูรณ์ในตัวเอง ประกอบไปด้วย 1. คู่มือครู เป็นการกำหนดบทบาทของครูการจัดเตรียมอุปกรณ์คำแนะนำต่างๆเป็นการสร้างความมั่นใจให้แก่ครูผู้สอนในการ ใช้ชุดการสอน ซึ่งครูสามารถดำเนินการเสนอตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ในคู่มือครู 2. คู่มือนักเรียน ได้กำหนดบทบาทของนักเรียน โดยจัดทำรายละเอียดต่างๆจุดประสงค์ของบทเรียน การตรวจสอบอุปกรณ์การเรียน เนื้อหาและขั้นตอนการปฏิบัติกิจกรรม การวัดและประเมินผลทำให้นักเรียนสามารถทราบแนวทางในการเรียน ได้อย่างถูกต้องเกิดแรงจูงใจที่จะบรรลุตามจุดประสงค์ของชุดการสอน

3. กิจกรรมการเรียนการสอน เป็นการจัดกิจกรรมที่ชี้คักนักเรียนเป็นสำคัญในการเรียนรู้ มุ่งให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง คำนึงถึงความพร้อมของผู้เรียน คือความพร้อมในด้านร่างกาย อารมณ์ สติปัญญา และความรู้พื้นฐานที่จะมาต่อเนื่อกับความรู้ใหม่ โดยในกิจกรรมทุกชุดการสอนจะมีกิจกรรมทบทวนบทเรียนเดิม ซึ่งทำให้นักเรียนเข้าใจและมองเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งที่เรียน ได้คัก เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมมากที่สุด โดยครูเป็นเพียงผู้คอยช่วยเหลือให้คำแนะนำเมื่อผู้เรียนเกิดปัญหา กิจกรรมการเรียนการสอนจะเริ่มจากให้นักเรียน ได้ปฏิบัติการทดลองจากบัตร กิจกรรมด้วยการเรียนในระบบกลุ่ม การปฏิบัติกิจกรรมในลักษณะกลุ่มย่อยนั้นเป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนฝึกการทำงานร่วมกับผู้อื่น ได้แสดงความคิดเห็นในกลุ่มของตน กลุ่มที่มีจำนวนสมาชิกไม่มากทำให้มีการแบ่งหน้าที่ได้ทั่วถึง นักเรียนทุกคนมีโอกาสร่วมกิจกรรมการเรียน ลักษณะจัดกลุ่มแบบคละความสามารถ คือกลุ่มที่มีทั้งนักเรียนเก่ง ปานกลาง และอ่อนนั้น ส่งเสริมให้มีการช่วยเหลือกันภายในกลุ่ม และการดำเนินขั้นตอนการสอนไม่คักขัด เพราะแต่ละกลุ่มจะทำกิจกรรมเสร็จในเวลาไล่เลี่ยกัน ดังที่ ทิศนา แจมมณี และเขวภา เตชะคุปต์ (2522, หน้า 199) ได้ให้ความเห็นว่า การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ควรเป็นไปอย่างมีชีวิตชีวา ดังนั้น ผู้เรียนจึงมีบทบาทรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนและมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนของตน การเรียนรู้เกิดขึ้นได้จากแหล่งต่างๆกัน มิใช่จากแหล่งหนึ่งเพียงแหล่งเดียว 3. การวัดและประเมินผล ประกอบด้วย การสังเกต การอภิปรายซักถาม การตรวจผลงานและการทดสอบ เพื่อให้ผู้เรียนทราบผลการเรียน ทราบความถนัด ข้อบกพร่องของตนเอง ทำให้การเรียนเป็นไปอย่างมีความหมายและอย่างมีประสิทธิภาพ

ชุดการสอนที่สร้างขึ้นโดยอาศัยหลักการทางจิตวิทยาการเรียนรู้ เหมาะสมที่จะนำมาใช้ใน กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ซึ่งมีลักษณะเป็นนามธรรม ซึ่งอาจทำให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่ายในการเรียน ดังนั้นจึงจำเป็นที่ใช้เครื่องมือหรือกลวิธีและสื่อที่หลากหลายเพื่อกึงดูดเร้าความสนใจให้กับผู้เรียนอีกด้วย ดังที่ เป็รื่อง กุมุท (2518, หน้า 52) ได้กล่าวไว้ว่านักเรียนที่ได้รับการเรียนการสอนโดยใช้ชุดการสอนจะไม่ทำให้เกิดความเบื่อหน่าย หากแต่จะมีความกระตือรือร้นที่จะเรียนมากขึ้น และการจัดกิจกรรมโดยกระบวนการกลุ่มก็เป็นสิ่งสำคัญ เพื่อกึงส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นสอดคล้องกับ ชาคริต ชมชื่น และสำราญ บุญหมั่น (2544, หน้า11) เสนอว่าชุดการสอนเป็นการจัดประสบการณ์เรียนรู้ให้กับนักเรียนอย่างเป็นระบบโดยใช้สื่อประเภทต่างๆให้สอดคล้องกับ เนื้อหาและกิจกรรมมาช่วยเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนให้บรรลุตามจุดประสงค์การเรียนรู้

การดำเนินการดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ วิไล สำราญดี (2545, หน้า 25) ชุติการสอน หมายถึง สื่อที่ใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยมีกระบวนการให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเองมีขั้นตอนที่จัดไว้เป็นระบบและใช้สื่อหลายชนิดมาใช้ในการจัดกิจกรรมครั้งหนึ่ง มีเนื้อหาเป็นเรื่องเฉพาะ มีรายละเอียด และขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน รวมทั้งสื่อประกอบบรรจุไว้ในกล่อง ให้นักเรียนสามารถศึกษาได้หรือปฏิบัติกิจกรรมตามที่ระบุไว้ได้

ส่วนวิธีการวัดและประเมินผลชุดการสอน เรื่อง พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนชลประทานผาแตกพบว่า ชุดการสอนทั้ง 5 ชุด มีความเหมาะสม ความสอดคล้อง ความครอบคลุม ความชัดเจน และมีความสัมพันธ์กันมากในทุกด้าน นับตั้งแต่ การกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ จุดประสงค์การเรียนรู้สาระสำคัญ สาระการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ และมีคุณธรรม 3 ประการ คือ การวชิธรรม สามัคคีธรรม และปัญญาธรรม เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี แหล่ง/สื่อการเรียนรู้ วิธีการวัดและประเมินผล ทั้งนี้เนื่องมาจากผู้ศึกษาได้ศึกษาทฤษฎีและเอกสารและทำตามขั้นตอนดังนี้ ศึกษาหลักการ วิธีการและรูปแบบของชุดการสอนจาก หนังสือ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาแผนการเรียนรู้แบบต่าง ๆ เพื่อกำหนด เป็นการกรอบการสร้าง ศึกษาแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีให้กับผู้เรียน แล้วจึงสร้างชุดการสอนตามกรอบที่กำหนด ซึ่งได้แก่ องค์ประกอบของชุดการสอน รูปแบบของชุดการสอน และขั้นตอนการสร้างชุดการสอน เมื่อสร้างชุดการสอนแล้วได้มีการตรวจสอบความถูกต้อง เหมาะสมโดยผู้เชี่ยวชาญ

อย่างไรก็ตามการสร้างชุดการสอนเรื่องพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนชลประทานผาแตก ซึ่งผู้ศึกษาจัดสร้างตามขั้นตอนและกระบวนการต่าง ๆ ตามหลักทฤษฎีนั้น จัดเป็นชุดการสอนที่สามารถใช้เป็นแบบอย่างในการจัดการเรียนการสอนได้ ดังจะเห็นได้จากกระบวนการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในกิจกรรมการเรียนรู้ คือกระบวนการเรียนรู้สอดคล้องต่อจุดประสงค์การเรียนรู้ ครอบคลุมสาระการเรียนรู้ มีความเหมาะสมของเวลาที่ใช้ และกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย ส่งเสริมให้ผู้เรียนคิดและแสดงออก กระตุ้นให้ค้นพบและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนรู้และปฏิบัติอย่างมีขั้นตอนหรือเป็นกระบวนการ ส่งเสริมให้มีประสบการณ์ตรงจากธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีการจัดประสบการณ์ ให้ผู้เรียนนำความรู้ไปใช้ฝึกให้ผู้เรียนรู้จักเชื่อมโยงประสบการณ์จากการเรียนจากชีวิตจริง เน้นกระบวนการให้ผู้เรียนฝึกทำงานร่วมกับผู้อื่น โดยสร้างเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่เสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี ฝึกให้เป็นผู้มีคุณธรรม คือ การวชิธรรม สามัคคีธรรม และปัญญาธรรม รวมถึงมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีน้ำใจ รู้จักสามัคคี พึ่งพาเกื้อกูลกัน มีจริต

ประเพณีที่ดีงาม และรักและภูมิใจในชาติและท้องถิ่น เป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบุคคลในสังคมไทยในปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับ วัฒนธรรม ระเบียบทุกซ์ (2542, หน้า 171) ได้กล่าวสรุปว่า กิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญจะมีลักษณะดังต่อไปนี้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ค้นพบและสร้างความรู้ด้วยตนเอง โดยการค้นคว้าความรู้จากแหล่งต่าง ๆ ทำความเข้าใจ สร้างความหมายของสาระข้อความรู้ให้แก่ตนเอง ค้นพบข้อความรู้ด้วยตนเองให้ผู้เรียน ได้คิด ได้ทำ และได้แสดงออก เพื่อแก้ปัญหาหรือสร้างผลงานให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนหรือกลุ่มได้เรียนรู้ แลกเปลี่ยนข้อความรู้ ความคิดและประสบการณ์แก่กันและกันให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เรียนรู้ อย่างมีขั้นตอนหรือเป็นกระบวนการ ส่งเสริมให้มีผลงานจากการปฏิบัติให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินตนเอง และเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนนำความรู้ไปใช้ประโยชน์และสามารถนำไปปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวันได้

ด้วยเหตุผลข้างต้นดังกล่าว จึงสรุปได้ว่าชุดการสอน เรื่องพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนชลประทานผาแตก ที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้นเป็นชุดการสอนที่ผ่านขั้นตอนการสร้างที่เป็นระบบ เป็นชุดการสอนที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ที่สมบูรณ์ โดยการสร้างความสนใจให้กับผู้เรียนตั้งใจเรียนด้วยความกระตือรือร้น ฝึกปฏิบัติจริงจนเกิดทักษะการเรียนรู้จากการใช้สื่ออย่างหลากหลาย จากการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ได้พัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้และมีความเข้าใจตามจุดมุ่งหมาย เป็นผลทำให้ชุดการสอน เรื่องพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนชลประทานผาแตกมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. การสร้างชุดการสอน ครูผู้สอนควรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างและควรสร้างอย่างมีระบบ โดยให้ทุกขั้นตอนสอดคล้องสัมพันธ์กัน
2. การสร้างชุดการสอน ในสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ควรมีการบูรณาการคุณลักษณะที่พึงประสงค์เพื่อสร้างเสริมให้ผู้เรียนมีคุณธรรม มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีน้ำใจ รู้รักสามัคคี พึ่งพาเกื้อกูลกัน มีจารีตประเพณีที่ดีงาม และรักและภูมิใจในชาติและท้องถิ่น เป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบุคคลในสังคมไทย
3. การสร้างชุดการสอน ทุกครั้ง นอกจากตรวจสอบโดยผู้ประเมินแล้ว ควรมีการทดลองสอนจริงกับผู้เรียนด้วย

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการสร้างการสร้างชุดการสอน ให้สอดคล้องกับสภาพสังคมปัจจุบัน และความสนใจของผู้เรียนและระดับชั้นอื่น ๆ
2. ควรมีการสร้างชุดการสอน ที่เน้นการปลูกฝังคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สร้างเสริมคุณธรรม จริยธรรม ในสาระการเรียนรู้อื่น ๆ ด้วย